

Pravnici su svoje banke trebali upozoriti na rizike kredita u CHF

Pravnici su svoje bai na rizike kredita u švi

Nedavna prvostupanjska presuda u slučaju Franak izazvala je veliku buru u javnosti. Odvjetnici banaka i odvjetnici udruge Franak iznijeli su pritom pravne argumente o području koje je nedovoljno poznato javnosti, iako je od iznimnog značaja za sve koji će podizati kredit ili ga već imaju. Iako se po propisima ne smije komentirati nepravomoćna sudska presuda, kako su mnogi portali već iznosili dijelove presude kao i svoje komentare o njoj, možemo analizirati objavljeno i ponuditi neovisnu pravnu analizu.

Propust banaka

Prema tekstu presude sudac Dobronić pozvao se na odredbe Zakona o zaštiti potrošača i Zakona o obveznim odnosima (citiram prema novinarskom prenošenju, napo. au.): "banaka kao trgovac nije potrošače u cijelosti informirala o svim potrebnim parametrima bitnim za donošenje valjane odluke utemeljene na potpunoj obavijesti, a tijekom pregovora i u svezi zaključenja predmetnih ugovora o kreditu, što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana, (pa su time banke postupale suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača)"

Što to znači? Cijeli Zakon o zaštiti potrošača polazi od teze da je u odnosu prosječnog građanina i velike trgovačke korporacije, prosječni građanin (potrošač) u slabijoj poziciji te treba biti bolje zaštićen. Ta slabija pozicija, u odnosu na banke, očituje se u tome što bankovni klijent (potrošač) kao laik nije i ne mora biti detaljno upoznat s tečajnim rizicima niti se s njima može nositi poput banaka - koje su pravne osobe organizacijski, financijski i kadrovski opremljene upravo za takve rizike. Glavni ekonomist

PRAVNA ANALIZA Sudac je ispravno utvrdio da su banke prekršile više odredbi Zakona o obveznim odnosima i Zakona o zaštiti potrošača, poglavito: nedovoljno informiranje klijenata o svim rizicima uzimanja takvih kredita, jer je pitanje bi li potencijalni klijenti uzeli takve kredite da su znali prave uvjete; ugovaranje promjenjive kamatne stope o volji samo jedne strane

Splitske banke, Zdeslav Šantić, nedavno je izjavio da će se osjećati glupo ako presuda postane pravomoćna, jer je on osobno podigao kredit u kunama. Zapravo je nesvjesno dao dobar prikaz čemu služi zaštita potrošača - jer glavni analitičar velike banke i prosječni klijent iste banke nemaju i ne mogu imati istu razinu informiranosti. Sudac je prema pisanjima nekih medija izjavio da su banke morale znati da će doći do jačanja tečaja Franka (što zapravo nisu mogle znati, jer još uvijek ne postoje modeli za takva dugoročna predviđanja). No to zapravo i nije ključan pravni argument - zato jer nije od presudne važnosti jesu li banke morale znati hoće li tečaj jačati i kakav će uopće biti nego su morale jasno objasniti potencijalnim klijentima da ni same ne mogu predvidjeti moguća kretanja tečaja na dugi rok.

Banke su potencijalnim klijentima morale jasno objasniti da je nemoguće predvidjeti kretanje tečaja, da valutna

klausula štiti samo banke, dok je klijent nezaštićen jer HNB brani tečaj kune samo u odnosu na Euro. Umjesto toga, banke su u ugovore o "švicarcima" ugradile višestruke zaštite od tečajnih rizika s kojima se teret takvih rizika u potpunosti prebacuje na klijente, čime su stvorile neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana.

Neravnoteža se odnosi na činjenicu da u takvim ugovorima nema podjele rizika čak ni kad dolazi do znatno izmijenjenih okolnosti na tržištu (poput znatnog porasta tečaja CHF), uslijed kojih je osnovano pretpostaviti da jedna strana ne bi ni sklopila ugovor da je u početku znala da do njih može doći. Utoliko više, mnogi korisnici kredita u "švicarcima" zatražili su izmjenu ugovora kad su im rate otplate narasle i dvostruko, u skladu sa člankom 369. Zakona o obveznim odnosima koji regulira izmjenu ili raskid ugovora zbog izmijenjenih okolnosti:

"(1) Ako bi zbog izvanrednih okolnosti nastalih nakon sklapanja ugovora, a koje se nisu mogle predvidjeti u vrijeme sklapanja ugovora, ispunjenje obveze za jednu ugovornu stranu postalo pretjerano otežano ili bi joj nanijelo pretjerano veliki gubitak, ona može zahtijevati da se ugovor izmijeni ili čak i raskine."

Prilikom odlučivanja postoje li izvanredne okolnosti, sud će se prema članku 371. "(...) rukovoditi načelom savjesnosti i poštenja, vodeći računa osobito o svrsi ugovora, podjeli rizika koja proizlazi iz ugovora ili zakona, o tražanju i djelovanju izvanrednih okolnosti te o interesima obiju strana."

Problem kamate

Drugi dio citirane presude odnosi se na povredu Zakona o obveznim odnosima: "(...)na način da je ugovorena redovna kamatna stopa koja je tijekom postojanja obveze po ugovoru o kreditima promjenljiva u skladu s jednostranom odlu-

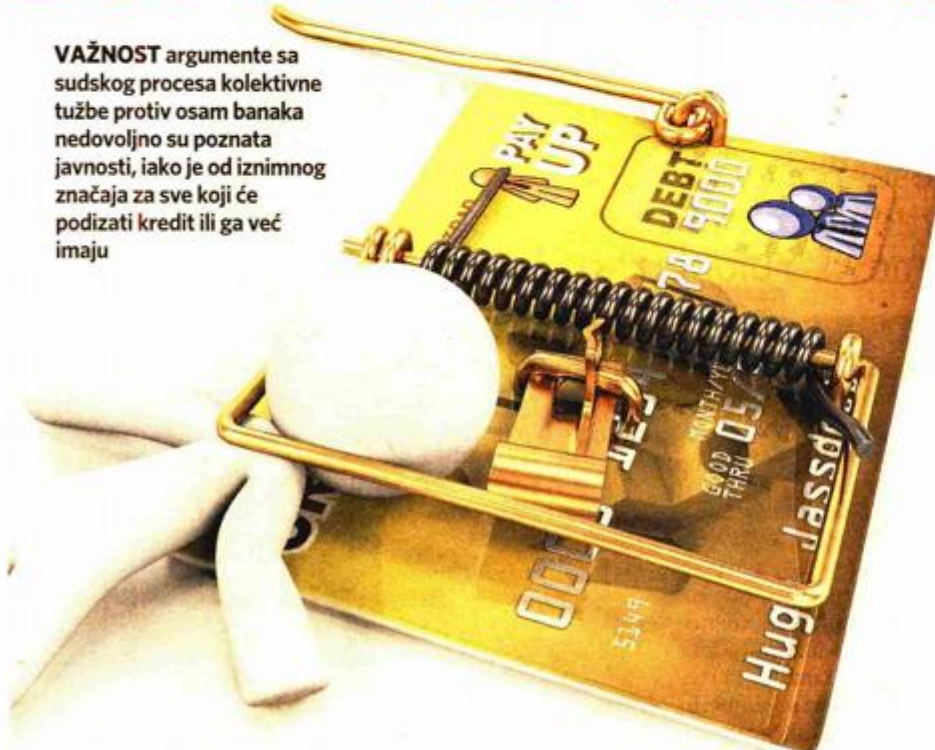
kom banke, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja ugovora banka kao trgovac i korisnici kreditnih usluga kao potrošači nisu pojedinačno pregovarali i ugovorom utvrdili egzaktno parametre i metodu izračuna tih parametara". Odredba koju krši citirani dio presude odnosi se na članak 272. Zakona o obveznim odnosima koji objašnjava "(1) Činidba je određiva ako ugovor sadrži podatke s pomoću kojih se može odrediti ili su strane ostavile trećoj osobi da ju odredi."

Propuštanjem utvrđivanja kriterija za određivanje promjene kamatne stope banke su propustile precizno utvrditi visinu "cijene" kredita. Bez takvih kriterija jednostrana promjena kamatnih stopa ništetna je, te se zahtjev za izmjenom iste može tumačiti kao ponuda za izmjenu ugovora s novom kamatnom stopom. U tom slučaju, za stupa-

Glavni ekonomist Splitske banke, Zdeslav Šantić, nedavno je izjavio da će se osjećati glupo ako presuda postane pravomoćna, jer je on podigao KREDIT u kunama. Zapravo je nesvjesno dao dobar prikaz čemu služi zaštita potrošača - jer glavni analitičar velike banke i prosječni klijent iste banke nemaju i ne mogu imati istu razinu informiranosti

Banke trebali upozoriti carskim francima

VAŽNOST argumente sa sudskog procesa kolektivne tužbe protiv osam banaka nedovoljno su poznata javnosti, iako je od iznimnog značaja za sve koji će podizati kredit ili ga već imaju

Presuda će imati DALEKOSEŽNE posljedice na cijelo tržište kreditiranja u Hrvatskoj

nje promjene na snagu, traži se pristanak druge strane, čak i ako bi banka naknadno ponudila kriterije za objektivno utvrđivanje promjene kamatne stope, budući da one nisu bile dio originalnog ugovora. Zakon o zaštiti potrošača još preciznije navodi koji je obvezan sadržaj ugovora o potrošačkom zajmu u članku 74. :
 "(...) odredbu o nominalnoj godišnjoj kamatnoj stopi i pretpostavkama pod kojima se godišnja nominalna kamatna stopa može promijeniti"
 Valutna klauzula i promje-

njiva kamatna stopa sami su po sebi legalni pravni instrumenti no ugovorene na ovakav način potpadaju pod pojam nepošteno ugovorne odredbe prema članku 96. Zakona o zaštiti potrošača

(1) Ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra se nepoštenom ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje znatnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača.

(2) Smatra se da se o pojedinoj ugovornoj odredbi nije pojedinačno pregovaralo, ako je tu odredbu unaprijed formulirao trgovac, zbog čega potrošač nije imao utjecaja na njezin sadržaj poglavito ako je riječ o odredbi unaprijed formuliranog standardnog ugovora trgovca.

Iako Zakon o zaštiti potrošača nije postojao u tom obliku u vrijeme zaključenja prvih ugovora u "švicarcima" i tada je postojala vrlo slična odredba u Zakonu o obveznim odnosima:

(1) Ništetne su odredbe op-

ćih uvjeta ugovora koje, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, prouzroče očiglednu neravnotežu u pravima i obvezama strana na štetu suugovaratelja sastavljača ili ugrožavaju postizanje svrhe sklopljenog ugovora, čak i ako su opći uvjeti koji ih sadrže odobreni od nadležnog tijela.

3) Odredba stavka 1. ovoga članka ne primjenjuje se na one odredbe općih uvjeta ugovora čiji je sadržaj preuzet iz važećih propisa ili se prije sklapanja ugovora o njima pojedinačno pregovaralo, a druga je strana pritom mogla utjecati na njihov sadržaj te na odredbe o predmetu i cijeni ugovora ako su jasne, razumljive i lako uočljive. Odredbe pravnog posla koje dovode do neravnopravnosti (neravnoteže) u međusobnim pravima i obvezama ugovornih strana školski su primjer odredbi koje krše načelo savjesnosti i poštenja (koje svoje izvore ima još u Rimskom pravu) te time predstavljaju ništetne odredbe.

Načelo savjesnosti

Zaključak je svega navedenoga da je sudac ispravno utvrdio da su banke prekršile više odredbi Zakona o obveznim odnosima i Zakona o zaštiti potrošača, poglavito:

- nedovoljno informiranje klijenata o svim rizicima uzimanja takvih kredita, jer je pitanje bi li potencijalni klijenti uzeli takve kredite da su znali prave uvjete

- ugovaranje promjenjive kamatne stope čija promjena ovisi o volji samo jedne strane

- ugovaranje valutne klauzule i promjenjive kamatne stope na način da predstavljaju očit nesrazmjer u obvezama ugovornih strana

Ovaj je slučaj po mnogočemu poseban, predstavlja prvu primjenu odredbi o kolektivnoj tužbi, a imati će dalekosežne posljedice na cijelo tržište kreditiranja kao i na sudbine tisuće građana koji su završili u blokadi zbog porasta rata otplate kredita. Možda je teško sa pozicije poznavatelja problematike razumjeti zašto korisnici kredita nisu razmišljali što se može dogoditi u 20-30 godina, koliko traje otplata dugoročnih kredita. No još teže je shvatiti zašto su banke sklappale takve ugovore, jer su odavno trebale biti upozorene od svojih pravnih stručnjaka na rizik takvog razvoja događaja. U svakom slučaju, ukoliko presuda postane pravomoćna, očekivanja svih sudionika na tržištu će biti promjenjena u smjeru ravnopravnije podjele rizika.

Marko Sučić, mr.iur.

» ARGUMENTI BANAKA I 'FRANKA'

Banke su reklamirajući kredite kao akcijske klijente dovele u zabludu

Banke i njihovi odvjetnici ponudili su slijedeće argumente:

- klijenti su znali kakve ugovore potpisuju, te su mogli odabrati i ugovore s fiksnim kamatnim stopama
- valutna klauzula i promjenjiva kamatna stopa legalni su dodaci ugovoru
- banke nikako nisu mogle predvidjeti jačanje tečaja švicarskog franka
- razdoblje tužbe nije dobro utvrđeno jer je većina ugovora za kredite u "švicarcima" sklapana kad nije postojala pravna zaštita iz Zakona o zaštiti potrošača
- opasne posljedice presude po stabilnost i profitabilnost bankovnog sektora

S druge su strane korisnici kredita, okupljeni oko udruge Franak, iznosili slijedeće argumente:

- nagli je porast švicarskog franka, zbog valutne klauzule, doveo do prekomjernog povećanja rata otplate kredita u kunama
- promjenjiva je kamatna stopa nelegalna jer je samo jedna strana imala pravo na određivanje njene promjene
- banke su reklamirale kredite u "švicarcima" kao akcijske i kao kredite na sniženju dovodeći time klijente u zabludu
- da su klijenti u trenutku potpisivanja ugovora bili svjesni rizika, nikad ne bi pristali na takve ugovore